Nuorten näkökulmia kouluympäristössä toteutettavista terveyden edistämisen toimista

Case: nikotiini

Anu Vaihekoski

FT, lehtori,

Vinssi-hankkeen projektipäällikkö



TURKU AMK

Tausta ja tarve



Nikotiinituotteiden käyttö on monipuolistunut



Taustalla monet tekijät: lähipiirin, harrastukset, saatavuus



Nikotiinin käyttö lisää riskiä huumausaineiden käyttöön



Koulu on keskeinen paikka nuorten tavoittamiseen

Tutkimuskysymykset, kohdejoukko, fokusryhmä-haastattelut ja analyysi

” Mitkä tekijät ovat merkityksellisiä nuorille päihteettömyyttä tukevassa toiminnassa?”

” Millaista nuorten päihteettömyyttä tukevaa toimintaa kouluissa tulisi järjestää?”

- Varsinaissuomalaiset, toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret (n=22), 16–18 v.
- Fokusryhmähaastattelut (n=5), 2-7 nuorta/haastatteluryhmä
- Induktiivinen sisällönanalyysi

Keskeisimmät tulokset: merkitykselliset tekijät

- Päihteettömyyttä tukevat lähipiirin päihteettömyys, harrastukset, nuoren valinnat ja elinympäristö

- Vanhemman/huoltajan
  - Kiinnostus nuoren arjesta ja kaveriporukasta
  - Kasvatustapa
  - Puheeksiotto
  - Luottamus ja hyvät välit

- Nuoren oma valinta
  - Oma päätös käytöstä
  - Kokemukset
  - Asenne ja luonneominaisuudet
  - Kaveripiirin vaikutus ja halu kuulua joukkoon
  - Hallinnan tunne (some) ja halu huolehtia muista
  - Päihteiden helppo saatavuus

Keskeisimmät tulokset: merkitykselliset tekijät

- Elinympäristö
  - Koulu ja nikotiinituotteiden yleisyys
  - Johdonmukaisuus puuttumisessa
  - Yksittäisen opettajan vaikutus voi olla merkittävä

- Yhteiskunnalliset
  - Nuorten huoli nuoremmista ja muuttunut käyttäytyminen
  - Vahvempi puuttuminen: rangaistavuus ja lainsäädäntö
  - Somen vaikutus terveyskäyttäytymiseen

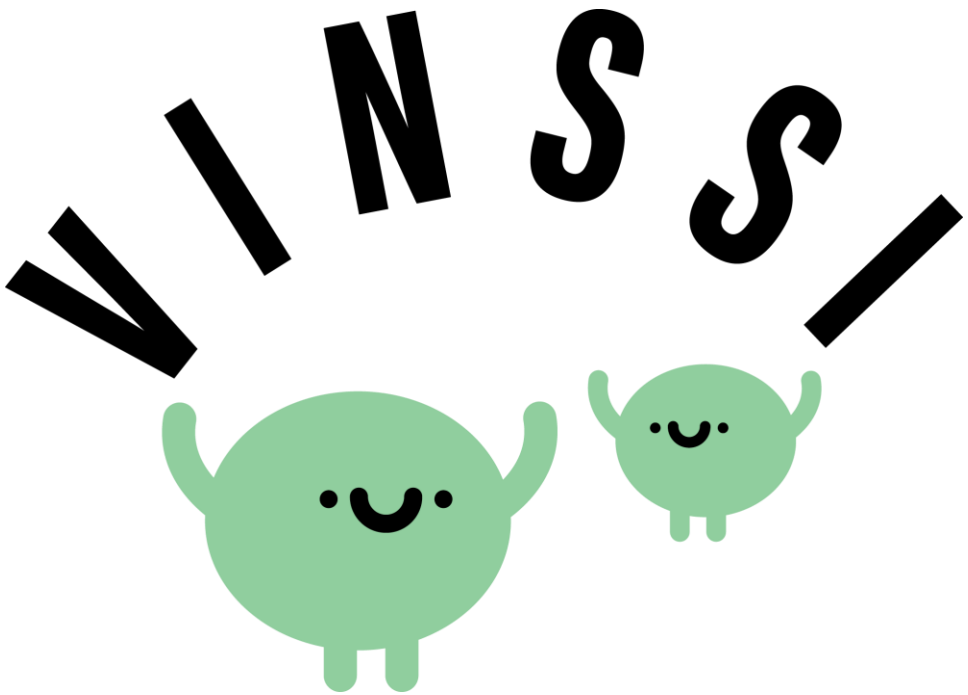
Keskeisimmät tulokset: terveyden edistäminen kouluympäristössä

- Toimintaan osallistuminen
  - Kiinnostavuus ja halukkuus osallistua
  - Palkitseminen

- Toiminnan sisältö
  - Päihdehaittojen tiedostaminen ja riippuvuuden syntyminen
  - Kokemusasiantuntijat, vertaiset, konkreettiset esimerkit
  - Käytön lopettamisen tukeminen
  - Toiminnallisuus
  - Tuomitsemattomuus

- Käytännön järjestelyt
  - Kouluympäristö
  - Ajankohta
  - Tarkoituksen mukaiset tilat
  - Vapaaehtoisuus

Vinssi – Vertais- ja yhteisölliset menetelmät yläkouluikäisten nuorten päihteettömyyden tukemisessa, v. 2025-2027



- Tarkoituksena on luoda, toteuttaa ja arvioida **uudenlaisia, matalan kynnyksen osallistavia toimintamalleja** yläkoululaisten nuorten elintapaohjaukseen ja päihteiden, erityisesti nikotiinituotteiden, käytön ennaltaehkäisyyn ja lopettamisen tueksi
- Toteutetaan:
  - Yhteistyössä Akselikuntien (Masku, Mynämäki, Nousiainen) yläkoulujen kanssa ja LSSY.
  - Matalan kynnyksen terveyskioskitoiminta ja nuorten raadit sekä opettajille ja huoltajille suunnatut materiaalit.
- STM, terveyden edistämisen määräraha



MIKÄ IHMEEN VINSSI?

VINSSI ON HYVINVOINNIN HANKE, JOSSA NUORET OVAT MUKANA LUOMASSA OMAN TERVEYTENSÄ PERUSTAA. VINSSI TARJOAA VETOAPUA PÄIHTEETTÖMÄÄN JA NIKOTIINITTOMAAN ELÄMÄÄN!

TULE MUKAAN TERVEYSKIOSKILLE, JOSSA NUORILLE ON LUVASSA ON TIETOA, TUKEA, TOIMINNALLISTA TEKEMISTÄ, KILPAILUJA SEKÄ MAHDOLLISUUKSIA KERTOA OMIA AJATUKSIA JA TOIVEITA VINSSI-TOIMINNAN TOTEUTUKSEEN.

...JA KEITÄ OVAT TIMPPA JA PERTSA?

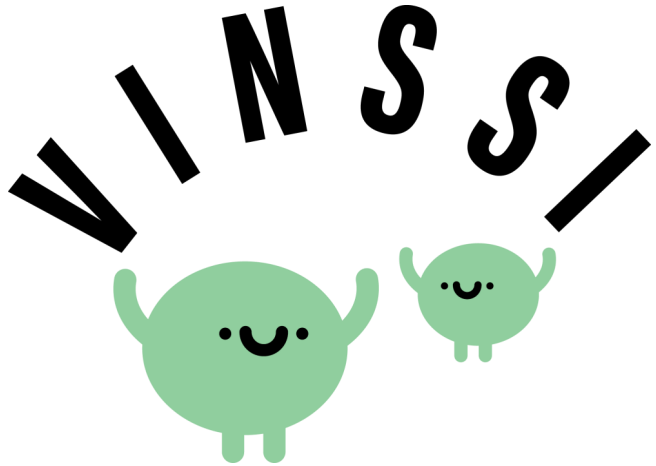
PERTSA JA TIMPPA OVAT VINSSI-MASKOTTEJA, HYVINVOINNIN RAKENTAJIA. HE VIERAILEVAT KOULULLA MILLOIN MILLÄKIN HYVINVOINNIN ASIALLA.

TULE MOIKKAAMAAN KAVERUKSIA TERVEYSKIOSKILLE!



Nuorten ideat/toiveet terveyskioskille

- Teema: Nuoret, nikotiini ja suunterveys (aihe nuorilta)
- Aiheet tulevat nuorilta ja niitä jatkotyöstetään nuortenraadeissa
- Nuorten raatien toiveet/ajatukset tähän toteutuksesta: Nuoret toivovat tietoa ja tekemistä, kilpailuja ja palkintoja. Aktiivisuutta välituntitoteutuksiin. Tiedollisesti he toivovat myös havainnollistavia kuvia suusta sekä oikeaa tietoa hampaiden hoidosta (konkreettisin keinoin).

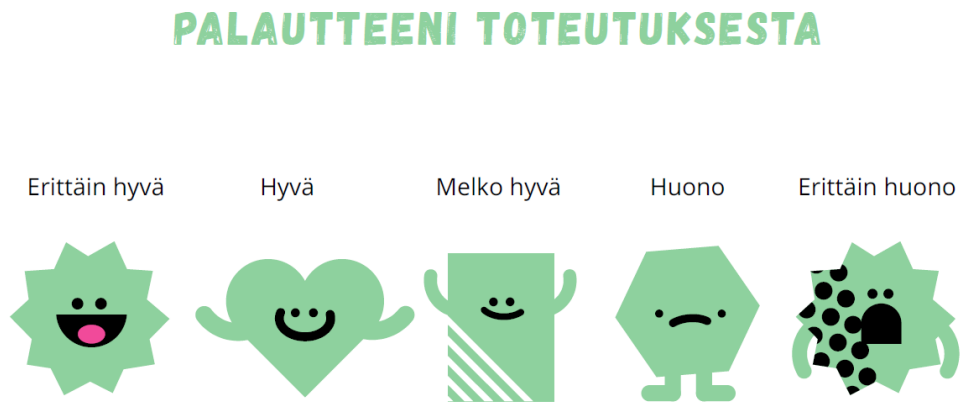


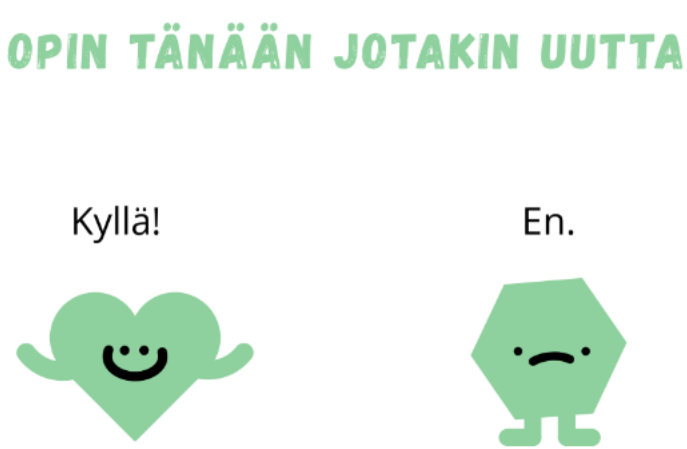
Vinssi-terveyskioskiesimerkki



Nuorten palautteet

- Palaute toteutuksesta: hyvä ja erittäin hyvä
- Suurin osa nuorista koki oppineensa uutta
- Toiminnallisuus, kuvat ja suunhoitoon liittyvät näytteet koettiin hyvinä





Lisätiedon lähteet ja materiaalia:

- Vaihekoski A., Lagström H., Salakari M., Eloranta S. Nuorten näkemyksiä päihteettömyydestä sekä päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttöä ehkäisevästä toiminnasta kouluympäristössä. Sosiaalilääketieteellinen aikakausilehti. 2026. https://doi.org/10.23990/sa.162550
- Vinssi-hankkeen sivut (Turku AMK): https://www.turkuamk.fi/projekti/vinssi-vertais-ja-yhteisolliset-menetelmat-ylakouluikaisten-nuorten-paihteettomyyden-tukemisessa/

Nuoret, media ja terveys - opetusmateriaalipankki

Tervetuloa Vinssi-hankkeen opetusmateriaalipankkiin! Täältä löydät toiminnallisia ja osallistavia terveystiedon opetusmateriaaleja opettajaohjeineen Nuoret, media ja terveys -teemasta.

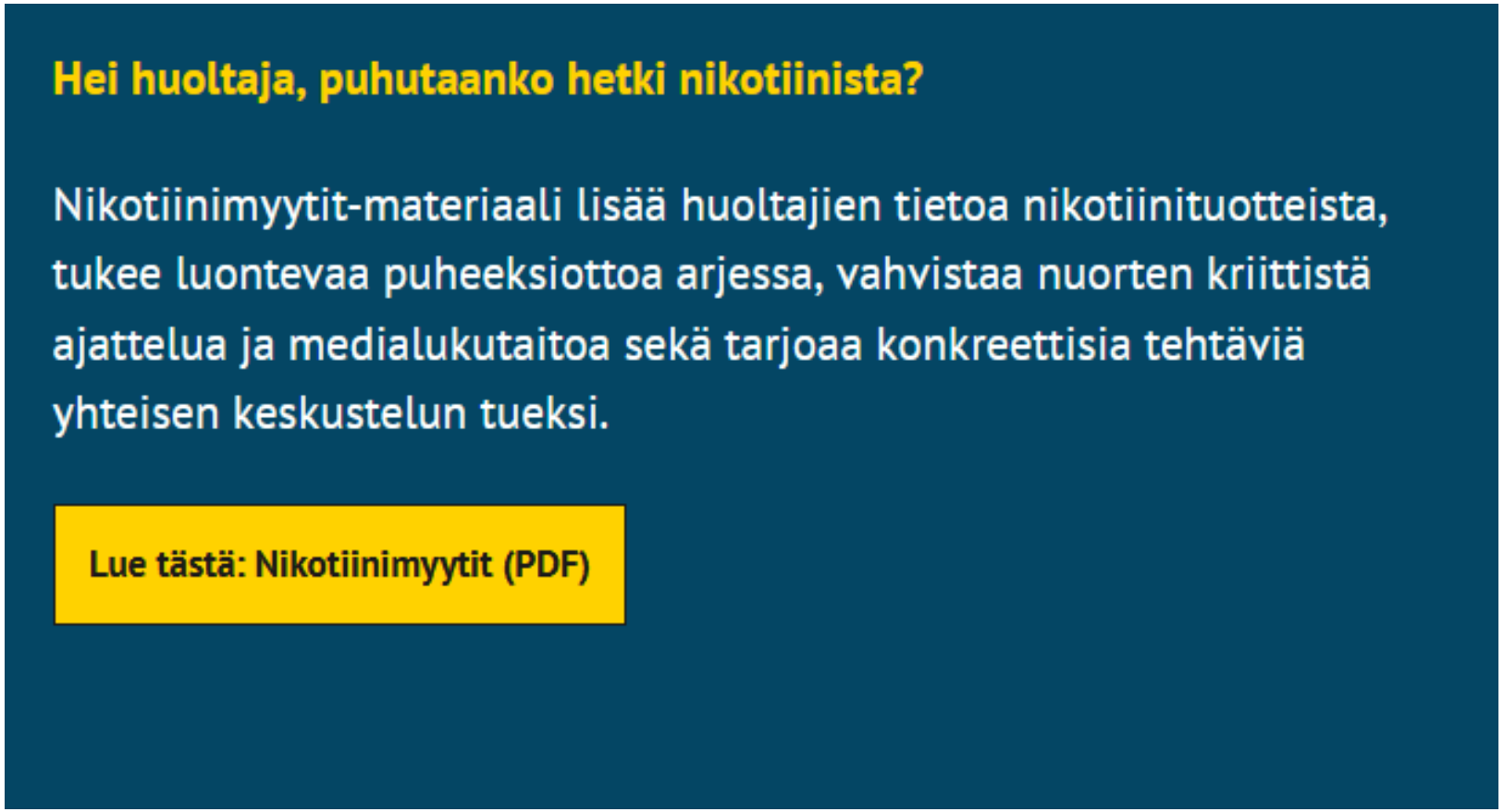
Voit tulostaa materiaalit ja hyödyntää niitä sellaisenaan tai muokata niitä omaan käyttöösi sopiviksi.

- Totta vai tarua -kortit
- Keskustelukortit
- Median analyysi -tehtävä
- Miksi nuoren on vaikea arvioida mediasisältöjä? -juliste



Lisämateriaalia:

- Vinssi-hankkeen sivut (Turku AMK): https://www.turkuamk.fi/projekti/vinssi-vertais-ja-yhteisolliset-menetelmat-ylakouluikaisten-nuorten-paihteettomyyden-tukemisessa/



VINSSI

Kiitos

@ vinssivibe

anu.vaihekoski@turkuamk.fi

TURKU AMK